

ПО 09 ВІЙСЬКОВА ПСИХОЛОГІЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>бкред. ЄКТС / 180 годин</i> <i>лекції – 36 годин, семінарські – 36 годин,</i> <i>самостійна робота – 108 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, екзамен</i>
Розклад занять	<i>Лекції: 1 (перший, другий тиждень)</i> <i>Практичні заняття: 1 (перший, другий тиждень)</i> <i>https://roz.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>https://psy.kpi.ua/ievtushenko/</i> <i>Євтушенко Ірина Володимирівна.</i> <i>доцентка кафедри психології та педагогіки;</i> <i>кандидатка психологічних наук, доцентка.</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/NzEzMTA1OTQ4OTU2?cjc=ecgeqx</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Дисципліна «Військова психологія» сприятиме поглибленню знань в специфічній психологічній галузі, розумінню закономірностей функціонування індивідуальної психіки окремого військовослужбовця і соціальної психіки особового складу військових формувань, їхньої поведінки та дієздатності в умовах військової діяльності у мирний і воєнний час, буде корисним в умовах сьогодення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Військова психологія» є психіка воїна, психологія військового колективу й психологія військової діяльності.

Метою навчальної дисципліни є засвоєння понятійно-термінологічного апарату навчальної дисципліни, формування умінь відтворити призначення термінів і понять адекватно ситуації; формування навичок здійснювати соціально-психологічний

супровід військовослужбовців різних категорій; здатності до саморегуляції власної діяльності; організовувати проведення у військових частинах досліджень з метою соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу та навичок використання знань психології у професійній діяльності фахівців-психологів.

Система теоретичних (лекційних) і практичних (семінарських) занять дає можливість вирішити такі **основні завдання**:

- розуміння місця і ролі військової психології в контексті військової політики і безпеки України;
- розуміння змісту та функцій діяльності психолога у ЗСУ у мирний і військовий час;
- набуття психологічної стійкості до психотравмуючих факторів війни;
- навчання методам саморегуляції;
- надання першої психологічної допомоги при травматичних ситуаціях, підвищення адаптивності в бойових умовах;
- надання першої психологічної допомоги при травматичних ситуаціях серед цивільного населення.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- навички міжособистісної взаємодії (ЗК 8);
- здатність і готовність до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проектами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК 15).

Професійних компетентностей:

- здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду, розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (ФК 2);
- здатність використовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (ФК 5);
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни) (ФК 8);
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК11).

Програмні результати навчання:

- Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни) (ПРН11);
- Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних і просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника (ПРН12);
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН13);
- Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості (ПРН14);
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності

психолога (ПРН 16);

- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним і демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності (ПРН17).

Ефективне засвоєння навчального матеріалу значною мірою залежить від активної співпраці здобувачів вищої освіти з викладачем під час лекцій та практичних занять. Консультації з даного курсу проводяться відповідно до розкладу, який можна знайти на офіційному сайті кафедри психології та педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується classroom.google.com, електронна пошта, загальні групи в соц. мережах.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує знання з інших освітніх компонентів: «Вступ до спеціальності», «Загальна психологія з практикумом. Частина 1. Психічні процеси», «Загальна психологія з практикумом. Частина 2. Особистість у діяльності та спілкуванні», «Психологія конфлікту», «Соціальна психологія», «Психологія здоров'я» тощо. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця дана навчальна дисципліна створює основу для вивчення таких дисциплінами, як: «Основи психологічного консультування», «Основи психотерапії», «Основи психодіагностики», «Кризова психологія».

Дисципліна перебуває у тісному зв'язку з іншими дисциплінами циклу професійної підготовки, завдяки чому створюється міцне підґрунтя для подальшого оволодіння знаннями з психологічних дисциплін.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1. Вступ: предмет, завдання та методи військової психології	8	2	2	4
Тема 2. Психологічна структура особистості військовослужбовця	8	2	2	4
Тема 3. Емоційно-вольові процеси в умовах військової діяльності.	8	2	2	4
Тема 4. Сучасний бій і його вплив на психіку воїнів.	8	2	2	4
Тема 5. Адаптація до умов бойової діяльності	8	2	2	4
Тема 6. Формування у воїнів професійно важливих якостей	8	2	2	4
Тема 7. Психологічна підготовка воїнів до бойових дій	8	2	2	4

Тема 8. Інформаційно психологічне протистояння в умовах війни	8	2	2	4
Тема 9. Психологія первинного військового підрозділу	8	2	2	4
Тема 10. Психологія міжособистісних конфліктів військовослужбовців та шляхи їх подолання	8	2	2	4
Тема 11. Девіації як форма деструктивної поведінки військовослужбовців у бойовій обстановці	8	2	2	4
Тема 12. Суїцид військових.	8	2	2	4
Тема 13. Основні завдання і особливості роботи військових психологів	8	2	2	4
Тема 14. Процедура психологічного розвантаження після бойових дій	8	2	2	4
Тема 15. Психологічна травма та посттравматичний стресовий розлад	8	2	2	4
Тема 16. Психологічна реабілітація військовослужбовців та ветеранів	8	2	2	4
Тема 17. Психологічна підтримка при реінтеграції постраждалих від військових дій у суспільство	9	2	2	5
Тема 18. Психологічна підтримка при реінтеграції постраждалих від військових дій у суспільство	9	2	2	5
Підготовка до МКР	4			4
Підготовка до екзамену	30			30
Всього годин	180	36	36	108

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література:

1. Бондарев Г. В., Круть П. П. Основи військової психології. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 272 с.
https://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_1659.pdf
2. Військова психологія. Конспект лекцій. URL:: <http://uadoc.zavantag.com/text/2148/index-1.html>
3. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734391/1/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%86%D1%8F%D0%BC.pdf>

4. ПАМ'ЯТКА військовослужбовцю під час підготовки до бою та в бою Укладачі - авторський колектив психологічної кризової служби м. Миколаєва. Взято з: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/combattraining_.pdf
5. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях : навчально-практичний посібник / Харківський національний університет внутрішніх справ, 2022. 88 с. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e08ad95-1248-47df-a595-01cc24c7afaf/content>
6. Психологія індивідуальної роботи з військовослужбовцями: навчально-методичний посібник / А. Неурова, А. Романишин.— Київ. 2023. — 335 с. <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/%D0%9A%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0.pdf>
7. Психологія управління військами : підручник ; вид. 2-ге, перероб. та допов. / [В. І. Осьодло, О. П. Ковальчук, Д. П. Лисенко та ін.] ; за заг. ред. В. В. Стасюка. Київ : НУОУ, 2024. 532 с. <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/05/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf>

4.2. Допоміжна література:

1. Екстремальна психологія : навчальний посібник /М. О. Сова, С. О. Деніжна, С. С. Митрофанова ; Державний податковий університет. Ірпінь, 2023. 346 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1cHhXQo2Gk6SiZQNG1MUJweDIC01VpEMS/view?pli=1>
2. Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій», опубліковано МОН України 5 квітня 2022 року URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psiologichna-dopomoga-algoritm-dij>
3. Павлюк М. М., Шепельова М. В. Сучасні психологічні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин: практичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України 2020. URL : <http://psychology-naesua.institute/userfiles/files.pdf>
4. Гершанов О. Той, хто йде з тобою шляхом. URL: https://drive.google.com/file/d/1uBCojogn89pSmxINiKL6rkgYMj3x_dOL/view?fbclid=IwAR0RUshavzHI8BqSYPUUpyKsbvqdm8vMpPYWauYvitZSSIdOfWkZF1ZPWdw
5. Полчанова Г. С., Л. В. Боримська. Психологічна підтримка під час війни : збірка листівок. Житомир, 2022. 61 с. URL: https://www.zhim.org.ua/eduka/psiologichna_pidrymka_pid_chas_viiny.pdf
6. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко ; НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
7. Dolynska L., Zaushnikova M. Formation of communicative competence of the future speech therapist in the process of professional training. *Polish journal of science*. Warszawa : Global Science Center LP. 2020. №34. VOL. 2. P. 64-67.
8. Iryna V. Ievtushenko, Yevheniia M. Kaliuzhna, Olena O. Nezhynska The study of the self-development model in the context of structural security of the individual integrity (Дослідження моделі саморозвитку в контексті структурної

забезпеченості цілісності особистості). *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, Vol. 8, No. 3, 2020, pp. 288-297. URL : <https://www.lifescienceglobal.com/journals/journal-of-intellectual-disability-diagnosis-and-treatment/volume-8-number-3/82-abstract/jiddt/4020-abstract-the-study-of-the-self-development-model-in-the-context-of-structural-security-of-the-individual-integrity>

Електронні ресурси:

1. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України. URL: <http://appsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-14/tom-14-vipusk-1>
 2. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL <http://dnpb.gov.ua/ua/>
 3. Реєстр тестових методик України. URL : <https://vpa.org.ua/test-committee/reestr-testovih-metodik-ukrayni/>
 4. Психологічний журнал URL:
-

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	Тема 1. Вступ: предмет, завдання та методи військової психології Предмет військової психології. Зв'язок військової психології з іншими галузями психологічної науки. Історія розвитку військової психології. Психологічні особливості військової діяльності. Задачі військової психології. Методи військової психології. Завдання на СРС: - Охарактеризуйте психологічні особливості військової діяльності. - Зробіть стислий огляд історії розвитку військової психології. - Сформулюйте головні завдання військової психології. - Які методи дослідження застосовують у військовій психології.
2.	Тема 2. Психологічна структура особистості військовослужбовця. Психологічні процеси, стани, властивості та утворення в умовах військової діяльності (загальна характеристика). Загальна характеристика структури особистості військовослужбовця. (процеси, стани, властивості та утворення). Вплив психологічних властивостей (спрямованості, темпераменту, характеру та здібностей) особистості на виконання військовослужбовцем своєї діяльності. Завдання на СРС: - Охарактеризуйте специфіку функціонування відчуттів, сприйняття, уявлення у воїнів. - В чому специфіка функціонування уваги, пам'яті та уяви у воїнів. - Специфіка функціонування мислення та мовлення в умовах бойових дій. - Розкрийте роль знань, умінь та навичок у діяльності військовослужбовця.
3.	Тема 3. Емоційно-вольові процеси в умовах військової діяльності. Характеристика вольових рис воїнів. Класифікація вольових дій та їх характеристика. Характеристика емоцій та почуттів. Умови та шляхи формування емоційно-вольової стійкості воїнів. Завдання на СРС: - Охарактеризуйте специфіку функціонування емоцій, почуттів у воїнів. - В чому специфіка вольових дій у воїнів. - Розкрийте умови та шляхи формування емоційно-вольової стійкості воїнів.
4.	Тема 4. Сучасний бій і його вплив на психіку воїнів. Бойова обстановка та її вплив на діяльність. Бойовий стрес та його психологічні наслідки. Психологічні передумови ефективності бойових дій. Готовність до активних дій. Завдання на СРС: - Сформулюйте головні ознаки сучасного бою та охарактеризуйте його вплив на психіку воїнів. - Що таке бойовий стрес та якими є його психологічні наслідки. - Розкрийте зміст поняття «готовність до активних дій». - Як виникає адаптація до умов бойової діяльності

	5. Подолання негативних психічних станів: напруга, втома, жах, паніка, тривога.
5.	Тема 5. Адаптація до умов бойової діяльності. Адаптація до умов бойової діяльності. Готовність до активних дій. Психологічні передумови ефективності бойових дій. Подолання негативних психічних станів: напруга, втома, жах, паніка, тривога. Завдання на СРС: 1. Як виникає адаптація до умов бойової діяльності 2. Подолання негативних психічних станів: напруга, втома, жах, паніка, тривога.
6.	Тема 6. Формування у воїнів професійно важливих якостей. Задачі психологічної підготовки. Психологічні основи формування морально-бойових якостей: дисциплінованість, хоробрість, стійкість, витривалість, впевненість, наполегливість, відвага тощо. Формування у воїнів професійно важливих якостей: емоційно-вольової стійкості, готовності до колективних дій, впевненості у своїх силах. Завдання на СРС: 1. Які є задачі у психологічної підготовки воїнів? 2. Які професійно важливі якості формуються у воїнів? 3. Назвіть психологічні основи формування морально-бойових якостей.
7.	Тема 7. Психологічна підготовка воїнів до бойових дій. Психологічна підготовка для профілактики страху та бойового стресу. Психологічна підготовка щодо агресивної поведінки та застосування бойової сили. Психологічна підготовка щодо ставлення до ворожих військових та цивільних осіб. Специфіка психологічної підготовки військових до можливого полону та поведінки у полоні. Безпосередня психологічна підготовка до бойових дій. Дії штатних військових психологів безпосередньо до протягом та після бойових дій. Завдання на СРС: 1. Що сприяє формуванню бойової майстерності. 2. В чому полягає психологічна підготовка до прояву агресивної поведінки? 3. В чому сутність підготовки щодо ставлення до цивільних осіб?
8.	Тема 8. Інформаційно психологічне протистояння в умовах війни Сутність інформаційно-психологічного протистояння. Психологічні операції як елемент інформаційно-психологічного протистояння. Шляхи протидії інформаційно-психологічному впливу противника. Досвід інформаційно-психологічного впливу на противника в умовах війни Завдання на СРС: 1. Охарактеризуйте шляхи протидії інформаційно-психологічному впливу противника 2. Виокремте особливості інформаційно-психологічного впливу на противника в умовах війни
9.	Тема 9. Психологія первинного військового підрозділу. Військовий підрозділ як соціально-психологічне явище. Сутність та ознаки військового колективу. Структурні компоненти підрозділу. Психологічна характеристика взаємовідносин військовослужбовців. Загальна думка, настрої. Традиції, авторитет, управління психологічною атмосферою. Групова динаміка. Методи вивчення психології військового колективу. Завдання на СРС: 1. Назвіть основні структурні компоненти військового підрозділу. 2. Назвіть психологічні характеристики взаємовідносин військовослужбовців, управління психологічною атмосферою. 3. Охарактеризуйте типи малих груп за критеріями та рівнями їх взаємодії.
10.	Тема 10. Психологія міжособистісних конфліктів військовослужбовців та

	шляхи їх подолання Сутність конфлікту. Основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах. Вплив особистісних особливостей на виникнення конфліктів. Практичні засоби щодо упередження та виявлення конфліктів. Картографування конфліктів. Види карт. Завдання на СРС: 1. Сформулюйте основні соціально-психологічні характеристики колективу. Наведіть варіант класифікації конфліктів. 2. Які є основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах. 3. Яким є вплив особистісних особливостей на виникнення конфліктів. 4. Які існують практичні заходи щодо упередження та виявлення конфліктів
11.	Тема 11. Девіації як форма деструктивної поведінки воїнів у бойовій обстановці Сутність девіантної поведінки в бойовій обстановці. Види девіантної поведінки в бойовій обстановці. Способи профілактики девіантних проявів. Залежність від психоактивних речовин Завдання на СРС: 1. Які види девіантної поведінки мають розповсюдження у бойовій обстановці? 2. Які існують способи профілактики девіантної поведінки воїнів.
12.	Тема 12. Суїцид військових. Основні чинники здійснення суїцидів військовослужбовцями. Ознаки високої вірогідності здійснення суїциду. Профілактика суїцидів і суїцидальних спроб у військових частинах (підрозділах). Мотиви суїцидальної поведінки. Види суїцидальної поведінки Завдання на СРС: 1. Назвіть головні чинники суїцидального ризику у військовослужбовців. 2. Які існують шляхи профілактики суїцидів серед військовослужбовців? 3. Перелічіть ознаки високого суїцидального ризику.
13.	Тема 13. Основні завдання і особливості роботи військових психологів. Головні завдання військових психологів. Військово-психологічний відбір та класифікація. Відстеження психологічної бойової готовності. Психологічна допомога: основні поняття. Екстрена психологічна допомога. Завдання на СРС: 1. Розкрийте головні аспекти надання психологічної допомоги військовослужбовцям. 2. Які існують критерії оцінки ефективності психологічної допомоги, наданої особовому складу?
14.	Тема 14. Процедура психологічного розвантаження після бойових дій Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації; у районах виконання завдань (ведення бойових дій) та після виконання завдань (у районах відновлення, ППД). Оцінка ефективності психологічної допомоги, наданої особовому складу Процедура психологічного розвантаження після бойових дій. Аналіз виконаного завдання. Первинна підтримка командира (defusing). Рекапітуляція стресової події (дебрифінг). Процес поступового повернення (декомпресія). Роль командира у поступовому процесі розвантаження. Психологічні кризові інтервенції Завдання на СРС: 1. З чого складається діяльність психолога з надання психологічної допомоги у районах виконання завдань 2. Етичні правила поведінки військових психологів.
15.	Тема 15. Психологічна травма та посттравматичний стресовий розлад Загальні психологічні наслідки участі у бойових діях. Психологічна

	характеристика посттравматичного стресового розладу. Методики діагностики посттравматичних стресових розладів. Методи психологічної допомоги особам, які перенесли психотравмуючий стрес. Основні напрямки психотерапевтичної роботи та шляхи їх реалізації Завдання на СРС: 1. Розробити рекомендації щодо психологічної допомоги особам, які перенесли психотравмуючий стрес. 2. Описати методи психологічної допомоги особам, які перенесли психотравмуючий стрес.
16.	Тема 16. Психологічна реабілітація військовослужбовців та ветеранів Завдання, методи та принципи психологічної реабілітації поранених та ветеранів з інвалідністю. Схема та методи психологічної реабілітації ветеранів з інвалідністю та поранених. Організація медико-психологічної допомоги військовослужбовцям, що беруть участь у бойових діях. Особливості психокорекційної роботи з особами, які перенесли травматичну ампутацію кінцівки під час бойових дій. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців, які отримали поранення у бойових діях. Особливості терапевтичної роботи в умовах лікарняної палати. Основні напрямки психотерапевтичної роботи та шляхи їх реалізації. Завдання на СРС: 1. Окреслити принципи, завдання та етапи психологічної реабілітації військовослужбовців
17.	Тема 17. Психологічна підтримка при реінтеграції постраждалих від військових дій у суспільство Специфіка психологічної адаптації та відновлення військовослужбовців, їх взаємини в родині. Роль родини у поверненні військовослужбовців до цивільного життя. Комунікація з членами родини військового. Робота з втратою та горем. Психологічна допомога рідним та близьким військовослужбовця. 1. Завдання на СРС: 1. Особливості психологічної допомоги ветеранам війни. 2. Особливості психологічної адаптації ветеранів війни до родинного життя. 3. Психологічна допомога дружинам ветеранів війни.
18.	Тема 18. Психологічна підтримка при реінтеграції постраждалих від військових дій у суспільство Психологічна допомога дітям і підліткам із травматичним досвідом. Психологічна реабілітація дітей та дорослих деокупованих громад. Переселені особи (внутрішні та зовнішні мігранти), психологічні проблеми дезадаптації, що виникають у них; різні реакції дезадаптації переселених осіб. Психологічна реабілітація переселених осіб. Допомога в адаптації та психологічний супровід переселених осіб. Втома від співчуття Завдання на СРС: 1. Окресліть аспекти переживання стресових подій. 2. Психологічна допомога внутрішньо-переміщеним особам 3. Психологічна підтримка волонтерів, що працюють з пораненими

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять: система семінарських (практичних) дає можливість вирішення таких основних завдань:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- володіння здобувачами вищої освіти методами соціальної психології;

- ознайомлення і практичне оволодіння навиками застосування та інтерпретації результатів;
- виховання у здобувачів логічного мислення і творчого підходу до вивчення психічних явищ;
- формування психологічної готовності до діяльності в екстремальних умовах на основі моделювання впливу стрес-факторів;
- здатність самостійно обирати й застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій для психологічного дослідження;
- здатність аналізувати й оцінювати достовірність одержаних результатів психологічних досліджень, формулювати на їх основі аргументовані висновки та рекомендації;
- здатність презентувати результати власних досліджень усно і письмово, за допомогою мультимедійних засобів;
- здатність бути критичним і самокритичним.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1.	Тема 1. Вступ: предмет, завдання та методи військової психології 1. Предмет військової психології. 2. Зв'язок військової психології з іншими галузями психологічної науки. 3. Історія розвитку військової психології. 4. Психологічні особливості військової діяльності. 5. Задачі військової психології. 6. Методи військової психології. Практична частина. В робочих групах підготувати презентацію одного з періодів розвитку військової психології. Завдання на СРС: 1. В чому полягає специфіка військової діяльності? 2. Які задачі виконує військова психологія? 3. Які методи дослідження застосовують у військовій психології? 4. Охарактеризуйте періоди розвитку військової діяльності. 5. В чому полягає специфіка військової діяльності?
2.	Тема 2. Психологічна структура особистості військовослужбовця. 1. Загальна характеристика структури особистості військовослужбовця. (процеси, стани, властивості та утворення). 2. Вплив психологічних властивостей (спрямованості, темпераменту, характеру та здібностей) особистості на виконання військовослужбовцем своєї діяльності. Практична частина 1. Обговоріть методи активізації психічних процесів військовослужбовців 2. Складіть психологічний портрет професійного військового, спираючись на матеріал з відомих вам фільмів Завдання на СРС: 1. В чому полягає специфіка функціонування психічних процесів в умовах бойових дій. 2. Як впливає темперамент військового на виконання ним службових обов'язків. 3. Який вплив мають здібності особистості на виконання нею військової діяльності? 4. Методики вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості військовослужбовця

	5. Розкрийте роль знань, умінь та навичок у діяльності військовослужбовця. 6. В чому полягає специфіка функціонування психічних процесів в умовах бойових дій.
3.	Тема 3. Емоційно-вольові процеси в умовах військової діяльності. 1. Характеристика вольових рис воїнів. Класифікація вольових дій та їх характеристика. 2. Характеристика емоцій та почуттів. 3. Умови та шляхи формування емоційно-вольової стійкості воїнів. Практична частина Розгляньте особливості розвитку емоційно-вольової сфери особистості військовослужбовця та її значення для успішності його функціонування. Обговоріть шляхи формування психологічної стійкості воїна Завдання на СРС: 1. Стисла характеристика особливостей функціонування емоційно-вольової сфери воїна. 2. Яке значення має воля для успішності діяльності військовослужбовця? 3. Що таке «емоційно-вольова стійкість» воїна? 4. Які існують загрози для воїна від потрапляння у негативні психічні стани.
4.	Тема 4. Сучасний бій і його вплив на психіку воїнів. 1. Бойова обстановка та її вплив на діяльність особистості. 2. Бойовий стрес та його психологічні наслідки. 3. Психологічні передумови ефективності бойових дій. 4. Готовність до активних дій. Практична частина В малих групах, спираючись на матеріали літературних творів, фільмів, спогадів учасників бойових дій навести приклади варіантів впливу бойового стресу на комбатантів, та проаналізувати їх у великій групі. Завдання на СРС: 1. Які існують головні характеристики сучасного бою? 2. Який вплив мають характеристики сучасного бою на психіку воїнів? 3. Які наслідки має бойовий стрес для психіки воїна. 4. Розкрийте зміст явища «готовності до активних дій».
5.	Тема 5. Адаптація до умов бойової діяльності. 1. Подолання негативних психічних станів: втома 2. Подолання негативних психічних станів: жах 3. Подолання негативних психічних станів: тривога 4. Подолання негативних психічних станів: паніка 5. Подолання негативних психічних станів: напруга Практична частина В малих групах, спираючись на матеріали літературних творів, фільмів, спогадів учасників бойових дій знайти приклади адаптації військовослужбовців до умов бойових дій. Обговорити наведені приклади у великій групі. Завдання на СРС: 1. В чому полягає сутність адаптація до умов бойової діяльності. 2. Які психологічні передумови ефективності бойових дій вам відомі? 3. Підготуйте вправи для допомоги при страху, ступорі. 4. Підготуйте вправи для допомоги при агресії, істерії, апатії, паніці. 5. Підготуйте вправи для допомоги при плачу, нервовому тремтінні, руховому збудженні.
6.	Тема 6. Формування у воїнів професійно важливих якостей. 1. Психологічні основи формування морально-бойових якостей: дисциплінованість, хоробрість, стійкість, витривалість, впевненість,

	наполегливість, відвага тощо. 2. Формування у воїнів професійно важливих якостей: емоційно-вольової стійкості. 3. Формування у воїнів професійно важливих якостей: готовності до колективних дій 4. Формування у воїнів професійно важливих якостей: впевненості у своїх силах 5. Формування у воїнів професійно важливих якостей: бойової майстерності. Практична частина Ознайомлення в робочих групах з методикою «Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду (Т. Кін) (Combat ExposureScale – CES) (Т.М. Keane, J.A. Fairbank, J.M. Caddell, R.T. Zimmering, K.L. Taylor, C.A.Mora)». Завдання на СРС: 1. Охарактеризуйте умови формування професійно важливі якості у воїнів 2. Що покладено в основу формування морально-бойових якостей. 3. Що таке бойова майстерність?
7.	Тема 7. Психологічна підготовка воїнів до бойових дій. 1. Психологічна підготовка для профілактики страху та бойового стресу. 2. Психологічна підготовка щодо агресивної поведінки та застосування бойової сили. 3. Психологічна підготовка щодо ставлення до ворожих військових та цивільних осіб. 4. Специфіка психологічної підготовки військових до можливого полону та поведінки у полоні. 5. Безпосередня психологічна підготовка до бойових дій. 6. Дії штатних військових психологів безпосередньо до протягом та після бойових дій. Практична частина Проаналізуйте практичні приклади психологічної підготовки до бойових дій. Завдання на СРС: В чому полягає психологічна підготовка до прояву агресивної поведінки та бойової сили?
8.	Тема 8. Інформаційно психологічне протистояння в умовах війни 1. Сутність інформаційно-психологічного протистояння. 2. Психологічні операції як елемент інформаційно-психологічного протистояння. 3. Шляхи протидії інформаційно-психологічному впливу противника. 4. Досвід інформаційно-психологічного впливу на противника в умовах війни Практична частина. 1. Окресліть шляхи протидії інформаційно-психологічному впливу противника на прикладі дезінформації. Завдання на СРС: 1. Базові методи викривлень та фальсифікацій у ЗМІ щодо подій в Україні <u>Зовнішній фронт українсько-російського інформаційного протистояння</u>
9.	Тема 9. Психологія первинного військового підрозділу. 1. Військовий підрозділ як соціально-психологічне явище. 2. Структурні компоненти військового колективу. 3. Стадії розвитку військового колективу. 4. Взаємовідносини у військовому колективі. 5. Соціально-психологічні явища загальної думки, колективного настрою, традиції, авторитету у військовому колективі. 6. Підходи до управління психологічною атмосферою у військовому підрозділі. 7. Групова динаміка та проблеми лідерства у військовому колективі. Практична частина 1. Ознайомитись, обговорити та зробити стислий конспект розділів «Сутність

	порушень статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями» та «Профілактика порушень статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями» (стр 3- 20) // «Збірник методичних рекомендацій ЗСУ щодо: сутності та профілактики попередження порушень статутних правил індивідуально-виховної роботи у військовій частині; управлінської діяльності у військовій частині; планування гуманітарного, соціального забезпечення; організації інформаційної роботи у ЗСУ; оцінки морально-психологічного стану особового складу; роз'яснення антикорупційного законодавства та механізму протидії корупції у ЗСУ. — Київ. ВД «Професіонал», 2023. — 240 с. 2. В малих групах скласти програму дослідження військового колективу, з використанням кількох відомих методів та методик. Завдання на СРС: 1. Які ознаки сформованого військового колективу вам відомі? 2. Перелічіть основні структурні компоненти військового колективу. 3. Які стадії у своєму розвитку проходить військовий колектив? 4. В чому полягає специфіка взаємовідносин у військовому колективі? 5. Розкрийте зміст таких соціально-психологічних явищ, як загальна думка, колективний настрій, колективні відчуття, традиції, авторитет у військовому колективі. 6. Які існують підходи до управління психологічною атмосферою у військовому колективі. 7. Що таке групова динаміка?
10.	Тема 10. Психологія міжособистісних конфліктів військовослужбовців та шляхи їх подолання 1. Сутність конфлікту. 2. Основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах. 3. Вплив особистісних особливостей на виникнення конфліктів. 4. Практичні засоби щодо упередження та виявлення конфліктів. 5. Картографування конфліктів. Види карт. 6. Карта конфлікту за Х. Корнеліус, Ш. Фейр. Практична частина 1. В малих групах здійснити аналіз кейсів з використанням матеріалів художніх та кінематографічних творів, на предмет визначення позицій та інтересів учасників конфлікту, а також предмету спору та ціни конфлікту. 2. Скласти карту відомого вам військового конфлікту, спираючись на історичні, мемуарні, або літературні джерела. Завдання на СРС: 1. Назвіть основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах. 2. Розкрийте зміст впливу особистісних особливостей воїнів на виникнення конфліктів. 3. В чому полягає відмінність між «позицією» та «інтересом» у конфлікті? 4. Що таке «предмет спору» та «ціна конфлікту»? 5. Назвіть основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах. 6. Розкрийте зміст впливу особистісних особливостей воїнів на виникнення конфліктів. 7. Які види карт конфліктів вам відомі? 8. Які існують практичні підходи щодо попередження конфліктів
11.	Тема 11. Девіації як форма деструктивної поведінки військовослужбовців у бойовій обстановці . 1. Сутність девіантної поведінки в бойовій обстановці. 2. Найбільш розповсюджені види девіантної поведінки в бойовій обстановці. 3. Способи профілактики девіантних проявів. 4. Залежність від психоактивних речовин Практична частина

	Опрацювання в малих групах та презентація на загал Розділу 2 «Діяльність психолога, щодо надання психологічної допомоги особистостям з девіаціями поведінки» (стр. 44-64) // Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій. К.: МАУП, 2016. - 88 С. Завдання на СРС: 1. Чим обумовлене виникнення девіацій у військовослужбовців в умовах військових дій? 2. Які види девіантної поведінки найбільш розповсюджені серед військовослужбовців? 3. Розкрийте зміст профілактичної роботи щодо девіантної поведінки військовослужбовців.
12.	Тема 12. Суїцид військових. 1. Основні чинники здійснення суїцидів військовослужбовцями. 2. Ознаки високої вірогідності здійснення суїциду. 3. Мотиви суїцидальної поведінки 4. Види суїцидальної поведінки 5. Профілактика суїцидів і суїцидальних спроб у військових частинах (підрозділах). Практична частина Робота в малих групах. Знайомство з різними методиками визначення рівня суїцидального ризику за книгою Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Корня Л.В. Психологічна оцінка суїцидального ризику у військовослужбовців. Методичний посібник. — К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2019. — 206 с. Завдання на СРС: 1. Які головні чинники суїцидального ризику у військовослужбовців ви знаєте? 2. В чому полягає профілактика суїцидів серед військовослужбовців? 3. Які ознаки високого суїцидального ризику ви знаєте, та які існують способи їх виявлення?
13.	Тема 13. Основні завдання і особливості роботи військових психологів. 1. Головні завдання військових психологів. 2. Військово-психологічний відбір та класифікація. 3. Відстеження психологічної бойової готовності. 4. Психологічна допомога: основні поняття. 5. Екстрена психологічна допомога. 6. Психологічні кризові інтервенції 7. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації. Практична частина. Опишіть особливості діяльності психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації Завдання на СРС: 1. Опишіть особливості надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації. 2. Розробити індивідуальну програму психологічної підготовки до бою. 3. Які психологічні стани воїнів спостерігаються після виконання бойового завдання? 4. У чому сутність психологічного супроводу виконання завдань особовим складом? 5. У чому полягає сутність діяльності психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації

14.	Тема 14. Процедура психологічного розвантаження після бойових дій 1. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) у районах виконання завдань (ведення бойових дій) 2. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) після виконання завдань (у районах відновлення, ППД). 3. Оцінка ефективності психологічної допомоги, наданої особовому складу 4. Процедура психологічного розвантаження після бойових дій. 5. Аналіз виконаного завдання. Первинна підтримка командира (defusing). 6. Рекапітуляція стресової події (дебріфінг). 7. Процес поступового повернення (декомпресія). 8. Роль командира у поступовому процесі розвантаження. Практична частина. 1. Опишіть програму декомпресії для повернення військовослужбовців із зони активних бойових дій 2. Опишіть особливості психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) у районах виконання завдань (ведення бойових дій). Завдання на СРС: 1. Оперативна психологічна допомога військовослужбовцям у різні періоди виконання бойових завдань. 2. У чому полягає сутність діяльності психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) у районах виконання завдань (ведення бойових дій)
15.	Тема 15. Психологічна травма та посттравматичний стресовий розлад 1. Поняття «психічної травми», як наслідку військових подій. 2. Травматичний і посттравматичний стрес. 3. Загальні психологічні наслідки участі у бойових діях. 4. Психологічна характеристика посттравматичного стресового розладу. 5. Методики діагностики посттравматичних стресових розладів. 6. Методи психологічної допомоги особам, які перенесли психотравмуючий стрес. 7. Основні напрямки психотерапевтичної роботи та шляхи їх реалізації. Практична частина. 1. Розробіть програму профілактики посттравматичного стресового розладу. Завдання на СРС: 1. Співвідношення понять стресу, травматичного та посттравматичного стресового розладу. 2. Теоретичні підходи до дослідження особливостей посттравматичного стресового розладу (ПТСР). 3. Особливості та критерії діагностики гострого стресового розладу та посттравматичного стресового розладу. 4. Розвиток особистості за травматичним типом внаслідок пережитого травматичного досвіду. 5. Система та напрями профілактики посттравматичного стресу. Методи психопрофілактики посттравматичного стресу.
16.	Тема 16. Психологічна реабілітація військовослужбовців та ветеранів 1. Психологічна реабілітація ветеранів з інвалідністю. 2. Завдання, методи та принципи психологічної реабілітації поранених та ветеранів з інвалідністю. 3. Схема та методи психологічної реабілітації ветеранів з інвалідністю та поранених.

	4. Особливості психокорекційної роботи з особами, які перенесли травматичну ампутацію кінцівки під час бойових дій. 5. Особливості психотерапевтичної роботи в умовах лікарняної палати. 6. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців, які отримали поранення у бойових діях. Практична частина. Розробіть програму формування конструктивних навиків соціальної взаємодії у суспільстві ветеранів з інвалідністю. Завдання на СРС: 1. Особливості формування Яконцепції людини у кризі здоров'я та людини з особливими потребами. 2. Соціальна стигматизація 3. Реабілітаційний потенціал. 4. Ставлення до хвороби і здоров'я як чинник успішної реабілітації.
17.	Тема 17. Психологічна підтримка при реінтеграції постраждалих від військових дій у суспільство 2. Специфіка психологічної адаптації та відновлення військовослужбовців, їх взаємини в родині. 3. Роль родини у поверненні військовослужбовців до цивільного життя. 4. Комунікація з членами родини військового. 5. Робота з втратою та горем. 6. Психологічна допомога рідним та близьким військовослужбовця. Практична частина. 1. Відшукайте мотивуючі історії у реабілітації. 2. Який фільм ви б порадили подивитися клієнту? 3. Відшукайте метафору для реабілітаційного процесу, обґрунтуйте її Завдання на СРС: 4. Особливості психологічної допомоги ветеранам війни. 5. Духовно-психологічна реабілітація ветеранів війни. 6. Специфіка психологічної адаптації ветеранів війни до родинного життя. 7. Психологічна допомога дружинам ветеранів війни. 8. Особливості психологічної допомоги родинам ветеранів війни.
18.	Тема 18. Психологічна підтримка при реінтеграції постраждалих від військових дій у суспільство 1. Психологічна допомога дітям і підліткам із травматичним досвідом. 2. Психологічна реабілітація дітей та дорослих деокупованих громад. 3. Переселені особи (внутрішні та зовнішні мігранти), психологічні проблеми дезадаптації, що виникають у них; різні реакції дезадаптації переселених осіб. 4. Психологічна реабілітація переселених осіб. 5. Допомога в адаптації та психологічний супровід переселених осіб. 6. Втома від співчуття Практична частина. Дослідіть світовий досвід психологічної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравмівних ситуацій світовий досвід психологічної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравмівних ситуацій Завдання на СРС: 4. Теоретичні аспекти переживання стресових подій. 5. Психологічна допомога внутрішньо-переміщеним особам, дітям з тимчасово переселених родин, військовослужбовцям у зоні бойових дій та пораненим військовослужбовцям. 6. Психологічна підтримка волонтерів, що працюють з пораненими

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті. Самостійна робота з навчальної дисципліни «Військова психологія» включає: поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; проведення досліджень за методиками з якими знайомилися на практичних заняттях.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- систематизації та інтерпретації різноманітних джерел інформації з дисципліни;
- ефективного планування своєї роботи, дотримання дедлайнів та самомотивації до навчання;
- чіткого і структурованого викладу власних думок під час семінарів;
- критичної оцінки своїх досягнень в навчальній діяльності;
- використання програмного забезпечення та цифрових інструментів для вирішення навчальних і дослідницьких завдань.
- Види самостійної роботи здобувача освіти :
- - підготовка до аудиторних занять – 74 год;
- - підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
- - підготовку до іспиту – 30 год.
- Загалом – 108 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Військова психологія», здобувачі вищої освіти повинні підключитися до Гугл класу викладача, де будуть прикріплені навчальні матеріали (презентації лекцій). За потреби здобувачі ведуть конспект лекцій та роблять нотатки (цей вид роботи не оцінюється).

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях вкрай необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг здобувача вищої освіти значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) здобувачем вищої освіти пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. Здобувач вищої освіти, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою

дисципліни, доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус» або на сайті кафедри психології та педагогіки.

Здобувач вищої освіти на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завдань), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку чи з підручника не варто також. Це характеризує рівень підготовки здобувача вищої освіти не з кращого боку.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем навчальної дисципліни «Військова психологія». Тематика лекцій наведена у робочій програмі дисципліни.

На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. Тематика семінарських занять наведена у робочій програмі дисципліни.

При викладанні курсу «Військова психологія» передбачено поєднання таких **форм і методів навчання**, як лекції-дискусії, лекції-аналіз конкретної ситуації; пояснювально-ілюстративні методи. Семінарські/практичні заняття присвячуються розгляду теоретичних завдань, виконання проектних задач, розгляду конкретних ситуацій, клінічних кейсів, презентації доповідей. Програмою курсу передбачено форми роботи: виступ за темою індивідуального завдання у формі презентації; виступ-інформування за темами семінарських занять; семінар з індивідуальною та груповою роботою. На семінарських заняттях застосовуються **методи і форми роботи**: робота в групах, круглий стіл; групові дискусії при вивченні проблемних питань (розгляд кейсів, обговорення).

Готуючись до семінарських занять, здобувач вищої освіти має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття.

Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти: опрацювання лекційного матеріалу та робота з додатковою літературою. Підготовка до семінарських занять: самостійне опрацювання додаткової літератури до тем лекційного курсу; самостійне опрацювання питань для підготовки до занять (самоконтроль засвоєння змісту лекційного курсу; пошук додаткових джерел інформації по темі практичного заняття (монографії, науково-популярні видання, наукові та популярні статті) в бібліотеках та в електронному вигляді (в мережі INTERNET).

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи.

Форми поточного контролю: усне опитування, експресконтроль на практичних заняттях, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, участь у вирішенні практичних завдань. Відповіді здобувача освіти повинні свідчити про його самостійність (демонструвати ознаки самостійності виконання здобувачем роботи), відсутність ознак повторюваності та плагіату, тобто відповідати вимогам доброчесності.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої

програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПП ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПП ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПП ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних навчальних планів згідно графіка навчального процесу.

Семестровий контроль: [екзамен](#).

PCO з дисципліни «**Військова психологія**», семестровий контроль з якої передбачений у вигляді екзамену, розроблено за типом PCO-2 і складається з двох складових:

- стартової – призначена для оцінювання заходів поточного контролю впродовж семестру;
 - 1) робота на семінарських (практичних) заняттях;
 - 2) складання модульної контрольної роботи;
- екзаменаційної

Оцінювання та контрольні заходи

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПП ім. Ігоря Сікорського

https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

За встановленими в PCO критеріями та результатами заходів поточного контролю здобувачів проводиться календарний контроль, порядок проведення якого визначено у Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПП ім. Ігоря Сікорського. <https://osvita.kpi.ua/node/32>

Викладач оцінює роботу здобувач вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на **семінарських** заняттях виставляється викладачем під час **першого і другого календарного контролю** – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 8 семінарських заняттях) і 14-й тиждень (за результатами роботи на наступних 15-16 семінарських заняттях) навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 28 тестових завдань, що

відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання з дисципліни **«Військова психологія»** представлені у **Додатку 1**.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам вищої освіти

Вивчення курсу «Військова психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись зі змістом матеріалу підручника. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач вищої освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Євтушенко Іриною Володимирівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

РСО з дисципліни «Військова психологія», семестровий контроль з якої передбачений у вигляді екзамену, розроблено за типом РСО-2 і складається з двох складових:

- стартової – призначена для оцінювання заходів поточного контролю впродовж семестру;
 - 1) робота на семінарських (практичних) заняттях;
 - 2) складання модульної контрольної роботи;
- екзаменаційної – призначена для оцінювання окремих запитань (завдань) на екзамені.
 - 3) складання екзамену (усно).

Контрольні заходи і вагові бали

№ з/п	Контрольний захід	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1	Відповіді на семінарських заняттях (доповідь)	40	5	8	40
2	Активна участь у обговоренні теми семінару	10	1	10	10
3	Практична частина: робота з тестами та оформлення протоколів дослідження; розв'язання психологічних задач до теми семінару	36	2	18	36
4	Модульна контрольна робота	14	(28*0,5)	1	14
	Всього				100

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру підраховується через коефіцієнт 0,5 балів.

$$RC = 40 + 10 + 36 + 14 = 100 \times 0,5 = 50 \text{ балів}$$

Ваговий бал за підготовлену доповідь **5 балів**. Максимальна кількість балів за доповіді на семінарах дорівнює 5 балів $\times$ 8 видів доповіді = 40 балів.

Ваговий бал за активну участь у обговоренні теми семінару, дорівнює 1 бал. Максимальна кількість балів за активну участь у семінарі дорівнює 10 балів.

Ваговий бал за виконання практичних завдань (проведення тестування, оформлення протоколів дослідження, розв'язання психологічних задач) дорівнює 2 бали. Максимальна кількість балів за практичні завдання дорівнює 2 бали $\times$ 18 тем семінару = 36 балів.

Робота на семінарських заняттях (доповідь)

Повна відповідь (не менше 95% потрібної інформації). Здобувач вищої освіти надає повну і аргументовану відповідь, демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, висловлює власну позицію з відповідним обґрунтуванням з дискусійних питань, ефективно використовує візуальні засоби (мультимедійні презентації, відеоматеріали тощо)	5
Достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації). Здобувач вищої освіти надає повну аргументовану відповідь з несуттєвими неточностями, висловлюючи власну позицію допускає незначні порушення логіки, на достатньому рівні використовує візуальні засоби до теми семінару	4
Неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації). Здобувач вищої освіти надає неповні відповіді, допускає неточності, висловлюючи власну позицію проявляє складність в її обґрунтуванні	3

Відповідь не відповідає вимогам «задовільно», (менше 60% потрібної інформації) або відсутність відповіді; ухилення від участі у семінарському занятті	0-2 (< 60%)
---	----------------

Активна участь у обговоренні теми семінару

Здобувач вищої освіти бере активну участь в обговоренні теми семінару: висловлює аргументовані думки, ставить запитання, аналізує матеріал, дискутує з одногрупниками, демонструє розуміння теми	1
Здобувач вищої освіти не приймає участі в обговоренні теми семінару або його висловлювання є поверхневими, неточними, не містять аналізу чи аргументації	0

Практична частина: робота з тестами та оформлення протоколів дослідження; розв'язання психологічних задач до теми семінару

Техніка виконання дослідження та інтерпретація відповідає всім процедурним нормативам, протокол індивідуально-психологічного дослідження відповідає встановленим вимогам його оформлення, результати тестування подано в аргументованих висновках; аргументована відповідь у розв'язанні психологічних задач	2
Результати тестування подано з незначними неточностями, неповне дотримання вимог заповнення протоколів індивідуально-психологічного дослідження, порушення логіки аргументованих висновків; неповна відповідь у розв'язанні психологічних задач	1
Результати тестування подано з чисельними значними помилками, відсутність аргументованих висновків	0

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 14 балів (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання МКР дорівнює 0,5 балів $\times 28=14$)):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 28)	0,5
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 28)	0

вірно виконано всі тестові завдання	28
вірно виконано більше 60% тестових завдань	17-27
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 86 + 14 = 100 \times 0,5 = 50 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від **R**, а саме:

$$RE = 50 \text{ балів}$$

Таким чином рейтингова шкала навчальної дисципліни складає **R = RC + RE = 100 балів**.

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (**RC**) не менше 60% від **RC**.

3. Складання екзамену: екзамен проводиться в усній формі.

Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань за тематичними розділами курсу. Ваговий бал кожного питання – 25.

Критерії екзаменаційного оцінювання:

Здобувач вищої освіти вільно оперує теоретичним матеріалом, наводить аргументовані приклади, аналізує, порівнює, робить логічні висновки, висловлює власну позицію на проблемне питання, якщо таке порушується. Відповідь повна, логічна, без значних помилок. Демонструє здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	22-25
Здобувач вищої освіти володіє основною інформацією, знає базові теоретичні положення, але демонструє недостатню глибину аналізу. Можливі незначні помилки та неточності у відповідях. Часткове володіння навичками застосування знань на практиці	19-21
Відповідь на питання достатньо поверхова та непослідовна; здобувач вищої освіти знає окремі терміни та поняття, але не може правильно їх пояснити або застосувати; наявні суттєві помилки у відповіді	15 –18
Відповідь фрагментарна, містить значну кількість помилок. Відсутнє розуміння основних теоретичних понять, немає зв'язного викладу матеріалу.	0–14 (< 60%)

Після оцінювання відповідей здобувача на екзамені (викладач підсумовує стартові бали та бали за екзамен, зводить до рейтингової оцінки та переводить до оцінок за університетською шкалою

Для отримання відповідних оцінок (ECTS та традиційних) рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно з таблицею:

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Орієнтовний перелік питань до екзамену

1. Які є задачі у психологічній підготовки воїнів?
2. Які професійно важливі якості формуються у воїнів?
3. Розкрийте головні аспекти надання психологічної допомоги військовослужбовцям.
4. Які існують критерії оцінки ефективності психологічної допомоги, наданої особовому складу?
5. З чого складається діяльність психолога з надання психологічної допомоги у районах виконання завдань
6. Які види девіантної поведінки мають розповсюдження у бойовій обстановці?
7. Які існують способи профілактики девіантної поведінки воїнів.
8. Назвіть головні чинники суїцидального ризику у військовослужбовців.
9. Які існують шляхи профілактики суїцидів серед військовослужбовців?
10. Перелічіть ознаки високого суїцидального ризику
11. Наведіть варіант класифікації конфліктів.
12. Які є основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах.
13. Яким є вплив особистісних особливостей на виникнення конфліктів.
14. Які існують практичні заходи щодо упередження та виявлення конфліктів.
15. Назвіть основні структурні компоненти військового підрозділу.
16. Назвіть психологічні характеристики взаємовідносин військовослужбовців, управління психологічною атмосферою.
17. Охарактеризуйте типи малих груп за критеріями та рівнями їх взаємодії.
18. Сформулюйте основні соціально-психологічні характеристики колективу.
19. Назвіть психологічні основи формування морально-бойових якостей.
20. Що сприяє формуванню бойової майстерності.
21. В чому полягає психологічна підготовка до прояву агресивної поведінки?
22. В чому сутність підготовки щодо ставлення до цивільних осіб?
23. Сформулюйте головні ознаки сучасного бою та охарактеризуйте його вплив на психіку воїнів.
24. Що таке бойовий стрес та якими є його психологічні наслідки.
25. Розкрийте зміст поняття «готовність до активних дій».
26. Як виникає адаптація до умов бойової діяльності?
27. Охарактеризуйте особливості функціонування емоційно-вольової сфери
28. Які існують шляхи подолання негативних психічних станів.
29. Що таке вищі та нижчі почуття?
30. Яке значення має воля у діяльності військовослужбовця?
30. Охарактеризуйте специфіку функціонування відчуттів, сприйняття, уявлення у воїнів.
31. В чому специфіка функціонування уваги, пам'яті та уяви у воїнів.
32. Специфіка функціонування мислення та мовлення в умовах бойових дій
33. Розкрийте роль знань, умінь та навичок у діяльності військовослужбовця.
34. Охарактеризуйте психологічні особливості військової діяльності.
35. Зробіть стислий огляд історії розвитку військової психології.
36. Сформулюйте головні завдання військової психології.
37. Які методи дослідження застосовують у військовій психології.
38. Стрес та бойовий стрес.
39. Прояви характерні для кожного етапу переживання травми.
40. Вихід із травми, симптоми. Адаптація.
41. Страх під час бою. Гостра фаза.
42. Симптоми постстресового стану.
43. Допомога при нервовому напруженні, ступорі, плачі.
44. при агресії, страхові, істеричі.
45. Допомога при апатії, руховому збудженню, маренню і галюцинації.
46. Саморегуляція. Вправи на саморегуляцію.

47. Що означає, для кожної сім'ї і родини, в кожній країні світу підписання контракту чи призов солдата на військову службу?
48. Терапевтична робота з дітьми, в сім'ях, де в одного з батьків є симптоми ПТСР.
49. Основні принципи психодіагностики осіб.
50. Що має бути в наявності в польовій сумці психолога?
51. Які зміни відбуваються в боєздатності бійців в залежності від тривалості їхнього сну?
52. Які заходи рекомендовано для учасника в зоні бойових дій та в період відновлення?
53. Дії військовослужбовців, в період перебування в полоні?
54. Які існують фази горювання при втраті бойового товариша.
55. Яка психологічна допомога рекомендована на різних фазах горювання?
56. Які ознаки суїцидальної поведінки?
57. Яка психологічна допомога надається особам з суїцидальними тенденціями?
58. Що таке дебрифінг? Мета дебрифінгу? Навіть фази дебрифінгу?
59. Які методики рекомендовано щодо психодіагностики осіб, що пережили травматичну подію?
60. Назвіть основні джерела виникнення конфліктів у підрозділах.
61. Розкрийте зміст впливу особистісних особливостей воїнів на виникнення конфліктів.
62. Які існують практичні підходи щодо попередження конфліктів.
63. Які методики використовують для визначення ПТСР?
64. Які методики використовують для визначення депресивних станів?
65. Які методики використовують для визначення суїциду?
66. Перелічіть основні структурні компоненти військового колективу.
67. Розкрийте зміст таких соціально-психологічних явищ, як загальна думка, колективний настрій, колективні відчуття, традиції, авторитет у військовому колективі.
68. Які існують підходи до управління психологічною атмосферою у військовому колективі.
69. Що таке групова динаміка?
70. Які існують методи вивчення психології військового колективу?
71. Які види девіантної поведінки мають розповсюдження у бойовій обстановці?
72. Розкрийте зміст профілактичної роботи щодо девіантної поведінки військовослужбовців.
73. Які головні чинники суїцидального ризику у військовослужбовців ви знаєте?
74. В чому полягає профілактика суїцидів серед військовослужбовців?
75. Які ознаки високого суїцидального ризику ви знаєте, та які існують способи їх виявлення?
76. Які методики використовують для оцінки посттравматичних реакцій для бійців?